

OCUPAȚIILE LOCUIITORILOR

Așezarea comunei Leordeni într-o zonă unde se întâlnesc dealurile cu câmpia a condiționat în bună măsură ocupațiile locuitorilor. Dacă în lunca Argeșului s-au cultivat grâul, orzul și alte păioase, iar de la sfârșitul secolului al XVII-lea porumbul, în zona de deal pomicultura și viticultura, creșterea vitelor și exploatarea pădurilor au fost principalele ocupații ale locuitorilor. Dacă până în secolul al XVIII-lea produsele erau destinate consumului propriu, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu realizarea căii ferate și a Șoselei Naționale București-Pitești, acestea vor fi vândute și pe piețele orașelor din apropiere (București, Pitești, Găiești, Târgoviște).

Din păcate, pentru Evul Mediu, documentele păstrate nu ne permit să apreciem aceste ocupații care au existat, datorită faptului că ele nu sunt atestate documentar.

Întărind, la 19 iulie 1498, mănăstirii Râncăcirov, „gălețile ohabnice din venitul domnesc de grâu și orz din județul Pădureților, satele anume Iacoveștii și Dobroeștii“, domnitorul Radu cel Mare ne confirmă prin hrisovul lui cultura acestor plante cerealiere în zonă.

Legat de cultura cerealelor (grâu, orz, ovăz, mei) sunt morile pe care documentele le atestă, începând, în special, cu secolul al XVII-lea. La 9 mai 1561, Petru cel Tânăr voievod întărește lui Marea, Oprea și Cânda, printre altele, „ocină în Budeșteni și în Dobroești...“, din sat și din câmp și din vie și din mori și din păduri¹. Hotărnicind, la 31 martie 1652, pe Vasilie și nepotă-său Stan din Budișteni de Stanciul logofăt și Oprea logofăt, boierii s-au rugat de Stanciul logofăt „de au mai dat în siliște cea bătrână, unde le-au fost casa, siliști cu pomi, în lung den apa cea mare, pân-în iazul morii și în lat, stânjani, 48. Și am mai dat loc de seliști din Piscul Hoțului, dân piatra celora 12 boiari... până-n apa poțină, mai jos de moara Stanciului logofăt, den apa în jos până la moara de cupă“².

Despre pomi, în afară de mai sus-citatul document, un zăpis din 30 iunie 1647 ne informează că Sora, fata lui Dobromir din Crângureni, vinde lui Stanciul logofăt vie „și un loc în Vale Băilei cu meretul“³.

Cele mai multe documente însă atestă vița-de-vie, Leordeniul fiind situat într-o renumită zonă viticolă. La 18 mai 1526, Radu de la Afumați voievod întărește lui Voico comisul și Tatul postelnic, printre altele, „moșie satul Leurdeni jumătate, din pădure și din câmp și din dialul cu viile“⁴.

Stanciul logofăt, ctitorul schitului Budișteni, avea via lui, căci la 25 februarie 1647, Toma din Budișteni îi vinde „un loc dă vie în Deal, la Oțul, care easte pă lângă viia lui“⁵.

Un alt document pe care-l prezentăm este un zăpis din 8 aprilie 1649, prin care Dedul din Budișteni vinde lui Oprea și lui Mehăilă tot de acolo „parte... de moșie de la Pescol lu Detcul, de pre lângă viia popei lu Bran“⁶.

Din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, viile de la Leurdeni fac obiectul zăpiselor de vânzare-cumpărare, ele fiind o sursă importantă de venituri. La 1 iulie 1806, Nicolae Fundățeanu vinde șase pogoane de vie în Dealul Leordenilor mătușii sale Mariuța Cărpenișanu, cu 280 de taleri pogonul. O mare suprafață de vița-de-vie din Dealul Leordenilor, nouă pogoane, 22 de prăjini și opt palme, vând la 21 ianuarie 1808 Constantin Brezoianu și soția sa lui Ion Mavrodolu, cu 3800 de taleri⁷.

Vitele apar mai rar în documente, deși ele se aflau în gospodăriile țăranilor și mai ales ale boierilor și mănăstirilor. În lipsa banilor, vitele sunt folosite pentru cumpărarea unor bunuri. Astfel, la 11 ianuarie 1608, domnitorul Radu Șerban întărește lui Stoica și Cânda ocina din Budișteni, „partea lui Ion din Chițești, toată, din câmp și din pădure și din apă și din vatra satului și din dealul cu viile“, cumpărată de acesta cu 20 de oi și un bou⁸, iar la 18 februarie 1613, domnitorul Radu Mihnea întărea tot lui Cândea și vecinului său Stoica ocină în Dobroești, cumpărată de Oprea pentru 9 vaci și un cal⁹.

O altă ocupație, albinăritul, reiese din zăpisul călugăriței Magdalina, din 29 august 1526, prin care lasă fiului ei Ivașco și nepoatei sale, printre altele, „și stupina de la Budeșteni“¹⁰.

Dacă documentele disparate nu pot să ne dea o imagine de ansamblu asupra unor ocupații,

¹ D.R.H., B, Țara Românească, V, nr. 217, p. 235.

² Idem, XXXVII, nr. 113, p. 95.

³ Idem, XXXII, nr. 194, p. 214.

⁴ Idem, III, nr. 12, p. 18.

⁵ Idem, XXXII, nr. 61, p. 71.

⁶ Idem, XXXIV, nr. 57, p. 48.

⁷ Gheorghe Pârnuță, Dorina Panaitescu, *op. cit.*, p. 269.

⁸ D.I.R., B, Țara Românească, veacul XVII (1601-1610) nr. 269, p. 289.

⁹ Idem, vol. II (1611-1615), nr. 150, p. 156.

¹⁰ D.R.H., B, Țara Românească, III, nr. 32, p. 55.

catagrafiile ne prezintă, sintetic, o anumită realitate, dar comparându-le între ele, vom constata că unele date nu coincid.

Catagrafia din 1832, care prezintă numărul de animale, consemnează următoarea realitate: Baloteasca - un cal, două iepe, zece boi de jug, 16 vaci, cinci oi țigăi, zece capre, 15 porci; Budișteni - cinci cai, 12 iepe, 130 de boi de jug, 97 de vaci, opt berbeci țigăi, 60 de oi țigăi, 30 de capre, 130 de porci; Leurdeni - 20 de cai, 25 de iepe, 60 de boi de jug, 100 de vaci, șase berbeci țigăi, 60 de oi țigăi, 20 de capre, 100 de porci; Călugărița - doi cai, trei iepe, 58 de boi de jug, 50 de vaci, cinci berbeci țigăi, 25 de oi țigăi, 25 de capre, 45 de porci; Glâmbocata - 10 cai, trei iepe, 100 de boi de jug, 50 de vaci, 11 berbeci țigăi, 36 de capre, 30 de porci. Catagrafia consemnează și suma pogoanelor de vie: Leordeni - 30, Budișteni - 17, Călugărița - șapte, Glâmbocata - unul¹¹.

Dar documentul care ne furnizează cele mai complete date despre locuitorii satelor din componența actualei comune Leordeni este catagrafia din 1838, din care prezentăm cele mai importante date. Facem mențiunea că sumarul care apare la sfârșitul fiecărui sat este uneori greșit, de aceea prezentăm datele adunate de noi.

Budișteniul, cel mai mare sat, avea 229 de familii și 815 locuitori, 227 de familii erau de români și două de greci (Temelie sin Ion și Iene Mărgărit). Există un singur țigan, Mihai, ce era slugă la familia Badea sin Mincu Tudorcea.

Privind starea socială, din 229 de familii, 186 erau de clăcași, restul fiind moșteni, boieri și alte categorii scutite. Dintre boieri, trei familii sunt trecute cu apelativul „don“, fiind și cele mai bogate: Stanciu Vespescu (șase pogoane de porumb, șase de fân, doi cai, cinci porci, 2000 de pruni), Marinache Vespescu (șase pogoane de porumb, trei de fân, un cal, 15 porci, 1000 de pruni) și Badea sin Mincu Tudorcea (șase pogoane porumb, patru cai, o vacă, șase porci și 1000 de pruni).

Catagrafia îl consemnează și pe Grigore Turnavitu, fecior de neam, tatăl a patru băieți, Demostene, Scarlat, Ștefan și Pashal, trei dintre ei având un rol important în Revoluția de la 1848-1849.

Cei doi preoți, consemnați de catagrafie, erau: Gheorghe sin popa Stanciu (40 de ani, soția Stana, doi băieți, Mihai și Panait, două pogoane de porumb) și Ion sin popa Sandu (38 de ani, văduv, un băiat, Costandin, cu un pogon de porumb și unul de fân).

La nivelul întregului sat erau cultivate cu porumb 295 de pogoane, 145 de pogoane cu fân, iar ca animale, dispuneau de: 147 de boi, 76 de vaci, 87 de oi, 54 de capre, 228 de porci și doi bivoli.

Zonă viticolă, satul avea 85 de pogoane de vie, iar în privința pomilor, catagrafia consemnează un număr mare de pruni - 18.900 - și foarte mic de meri, peri (167).

Satul dispunea și de meșteșugari: dulgher (unul), rotar (unul), dogar (doi), cărămidar (unul), morar (trei), cârciumar (doi).

Leordeniul avea 187 de familii de români și un grec (Theodor sin Dumitru), și 683 de locuitori. Majoritatea locuitorilor (149) erau clăcași, restul fiind moșteni, scutiți ș.a.

Catagrafia consemnează doi preoți: Costea sin popa Costandin - 40 de ani, patru pogoane cu porumb, trei pogoane cu fân, trei cai, doi boi, două vaci, trei porci, 200 de pruni, Toma sin Stan Apostescu - 30 de ani, două pogoane cu porumb, un pogon cu fân - și un diacon (Neagoe sin popa Pătru, 60 de ani).

Satul dispunea de 233 de pogoane cu porumb, 145 cu fân, 7.290 de pruni și 37 de pogoane cu vie. Ca animale existau: 61 de cai, 118 boi, 105 vaci, 131 de porci.

Glâmbocata (120 de familii, 441 de locuitori), cu 118 familii români și două de țigani, 92 fiind clăcași, 21 moșteni și șapte scutiți.

Avea 177 pogoane cu porumb și 95 de pogoane cu fân și numai 10 pogoane cu vie, 6.870 de pruni, iar ca animale, 17 cai, 146 de boi, 74 de vaci, 93 de oi, 18 capre.

Singurul preot consemnat era Radu Ciosic, 50 de ani, văduv, cu doi copii, cu trei pogoane cu porumb, două cu fân, doi boi, două vaci, două oi, două capre, șase porci, 200 de pruni și un pogon cu vie.

Ciulnița, cu 82 de familii de români și două de greci (Necola Paraita și Dumitrică sin Nicola, ambele arendași și povarnagii), 336 de locuitori.

Cu excepția a cinci familii care erau scutite și a două de patentari, toate celelalte 75 erau formate din clăcași. Între scutiți se afla și preotul Ion sin popa Ion (30 de ani, soție, patru copii, cinci pogoane cu porumb, trei pogoane cu fân, patru boi, doi porci, o vacă, 200 de pruni).

Satul dispunea de 180 de pogoane cu porumb, 111 pogoane cu fân, 41 de pogoane cu grâu, iar la animale: 22 de cai, 82 de boi, 72 de vaci, 339 de oi, 32 de capre, 117 porci, opt bivoli. Dacă numărul

¹¹ Spiridon Cristoea, *Județul Muscel în catagrafia din 1832*, în „Buletin Științific“ (Studii istorice), Universitatea din Pitești, 2002-2003, nr. 1-2, p. 97.

prunilor era de 10.250, la viță-de-vie sunt înregistrate numai două pogoane.

Călugărița, 59 de familii, toate de români, 232 de locuitori, 14 familii de moșteni și 45 de familii de clăcași.

În sat existau doi preoți: Ion sin popa Radu - 26 de ani, cu soție, trei copii, trei pogoane cu porumb și două cu fân, un cal, doi boi, o vacă, 10 porci, 300 de pruni, un pogon cu vie, Ilie Viespescu - 60 de ani, văduv, doi cai, 400 de pruni, două pogoane de vie - și doi diaconi (Din sin Enache, Pătru sin Stan). Satul avea 101 pogoane cu porumb, 50 cu fân, 5.124 de pruni, 22 de pogoane cu vie, iar la animale, șapte cai, 57 de boi, 35 de vaci, 40 de oi, cinci capre, 61 de porci.

Prundeni, cu 51 de familii, 201 locuitori, toate de români, dar și toate de clăcași. Dispunea de 98 de pogoane cu porumb, 25 de pogoane cu fân, șapte pogoane cu grâu, 3.380 de pruni și 13 pogoane cu vie. Sat mic, avea numai patru cai, 55 de boi, 29 de vaci, 40 de oi, 44 de porci, șapte capre și trei bivoli.

Baloteasca, 30 de familii, toate de români și de clăcași, 112 de locuitori. Din cele 72 de pogoane lucrate, 44 erau cu porumb, 27 cu fân și unul cu grâu. Ca animale avea: șase cai, 36 de boi, 20 de vaci, 23 de oi, 10 capre și șapte porci.

Bântău. Sat mic, din 17 familii și 70 de locuitori, toți români, cu 16 familii de clăcași și una scutită (văduvă, de 91 de ani). Satul avea 33 de pogoane cu porumb și patru cu fân, 1.400 de pruni, iar ca animale, opt boi, nouă vaci, 13 capre și 10 porci¹².

Dicționarele geografice ce se întocmesc în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ne prezintă multe date privind ocupațiile locuitorilor, în cazul județului Muscel fiind vorba de *Dicționarul* lui C. Alessandrescu, din 1893. Începând cu comuna Budișteni, care avea 294 de case și 1.057 de locuitori, sătenii, pe lângă agricultura (96 de ha porumb) și creșterea vitelor (210 boi, 17 cai, 247 de oi, 154 de porci, 16 junci, 105 vaci) se mai ocupă cu cultivarea cireșilor, pepenilor, prunilor (7.000 dal țuică pe an) și viței-de-vie. Produsele agricole sunt vândute la București, Pitești și Găiești.

În comuna Ciulnița (165 de case, 768 de locuitori) se cultivă porumb pe 222 ha, iar ca animale au: 122 de boi, 147 de vaci, 22 de cai, 964 de oi, 133 de porci și doi bivoli. Cei 42 de stupi cu albine produc 222 kg de ceară și 16 kg de miere.

În Leordeni (287 de case, 1.272 de locuitori), sătenii se ocupă cu agricultura și creșterea animalelor (51 de cai, 300 de boi, 200 de vaci, 934 de oi, 293 de porci, cinci bivoli, opt capre) și pomicultura (2.800 dal țuică pe an) stupii de albine produc 15 kg de ceară și 30 kg de miere, iar gândacii de mătase dau până la 300 kg gogoși¹³.

În dorința de a câștiga mai repede și mai mult, unii dintre locuitorii din Leordeni își deschid cârciumi și băcării, fără a abandona, cei mai mulți dintre ei, ocupațiile tradiționale.

Un *Anuar* din 1896 consemnează numele cârciumarilor și băcanilor care funcționau în acest an. Astfel, existau următorii cârciumari: Breazu Gr. Ștefan, Codiță P. Ghiță, Constantin N. Ilinca, Fântânescu Duță, Mazilu Nicolae Olac - Budișteni, Breazu Gr. G., Ibric C. Păun, Popescu Grigore - Ciulnița, Martinescu Hr. D., Mihai Sandu, Sandu Nicolae, Nițescu Dumitrache - Leordeni¹⁴.

Într-un *Anuar* din 1899 sunt înregistrați toți așa-ziii comercianți și industriași care activau în 1898. Cei mai mulți sunt cârciumarii, în dreptul lor indicându-se și anul deschiderii unității respective: *Budișteni* - Breazu Ștefan (1878), Ghelmei Neacșu (1894), Mari R. G. (1895), Popescu Ghiță (1878); *Ciulnița* - Breazu Gheorghită (1878), Căvăluși Dobre (1894); *Leordeni* - Georgescu Lambe (1878), Hristea Dimitrie (1878), Ploscaru Marin (1896), Soare D. Petrache (1893), Sandu Nicolae (1896). De asemenea, mai erau înregistrați Svartz Iohan L. Comp - băuturi gazoase (Leordeni 1898), Ibric C. Păun (bumbăcar, Ciulnița 1886)¹⁵.

Și către finele secolului al XIX-lea ocupațiile de bază erau aceleași: agricultura, creșterea vitelor, pomicultura și viticultura la care se adăugau, în mică măsură, meșteșugul și negoțul. Datele pe care le prezentăm în tabelul sinoptic care urmează încearcă să argumenteze că agricultura era ocupația de bază a locuitorilor satelor pe care le prezentăm.

¹² DANIC, *Catagrafia 1838*, partea I, vol. II, 53, plasa Podgoria, județul Muscel, p. 311v-334r, 336v-363r, 395v-401v, 403v-414v, 416v-423v, 425v-438r, 440v-442v, 444r-448v.

¹³ C. Alessandrescu, *op. cit.*, p. 48-49, 93-94, 189-190.

¹⁴ *Anuar de comercianți, industriași, Asociații și Societăți, Profesii libere, Proprietari rurali și arendași rurali din județele Argeș, Muscel, Olt și Teleorman care formează Circumscripția Camerei de Comerț și industrie Pitești, anul 1896*, Pitești, 1896, p. 41, 45-53.

¹⁵ *Anuar de comercianți și industriași din județele Argeș, Muscel, Olt și Teleorman, anul 1898*, Tipografia Gheorghe Popescu, Pitești, 1899, p. 33, 36, 38-39, 41-43.

Satul	Anii	Felul culturii, ha producția								
		Porumb	Grâu	Secară	Fasole	Orz	Ovăz	Rapiță	Câneapă	Cartofi
Budișteni	1898	300	10		2					
	1899	350	8	4		1				
Ciulnița	1898	250	1	5	2	1	1	5	2	
	1899	300	11	7	2	1	1		8	
Leordeni	1898	1.200	100	50	5	2	30	20		
	1899	376	211		376	7	17		1	

Se poate observa cu ușurință că cea mai mare parte a terenului agricol era cultivat cu porumb, mămăliga fiind alimentul de bază în hrana locuitorilor. La Ciulnița și Budișteni, suprafața însămânțată cu grâu era foarte mică, recolta de pe aceste suprafețe servindu-le pentru a face obiceiurile creștinești și pentru nelipsitul cozonac de Paști și Crăciun. Fac excepție satele care compuneau Leordenii, unde suprafața de grâu este mai mare în ambii ani. De asemenea, se poate ca celelalte suprafețe să fie mici, pentru că nici pământ nu aveau locuitorii suficient, iar producția era destinată consumului fiecărei familii. Și în anii următori situația culturilor este cam aceeași¹⁶. Este de observat că locuitorii nu cultivau cartoful, acesta fiind înregistrat doar în 1904 la Leordeni, pe o suprafață de un hectar.

Satul	Anii	Felul culturii, ha Producția								
		Porumb	Grâu	Secară	Fasole	Orz	Ovăz	Rapiță	Câneapă	Cartofi
Budișteni	1904	198	-	5	2	-	1	6	1	-
Ciulnița	1904	116	-	-	24	-	-	-	3	-
Leordeni	1904	413	254	28	413*	0,5	55,5	32,5	1	1

Este de observat că locuitorii din Leordeni aveau preocupări pentru mai multe feluri de culturi. Trebuie să facem precizarea că numărul de hectare la fasole este egal cu al porumbului, pentru că fasolea era cultivată printre porumb¹⁷.

Un raport către județ este foarte edificator în privința modului de folosire a terenului agricol. „Agricultura. Țăranii se ocupă cu cultura de porumb, fasole, pepeni, zarzavat pentru trebuințele casei, și puțin grâu, cartofi, pomicultură, viticultură. Proprietarii se ocupă în mod special numai cu cultura de grâu, ovăz, viticultură, lucernă, iar parte din moșie este arendată țăranilor, cu contracte agricole pentru porumb și izlaz de vite. In nu se cultivă, dar cânepă, puțin”¹⁸.

Concluzia acestui raport arată că una din ocupațiile de bază ale locuitorilor este agricultura, în care sunt cuprinse cerealele legumele, zarzavaturile, dar și pomicultura și viticultura.

O altă concluzie este aceea că țăranii nu au pământ îndeajuns pentru a cultiva porumb și nici izlaz pentru a crește animale în număr suficient. Astfel că ei sunt nevoiți să folosească pământ, pe contracte, de la marii proprietari.

Satul	Anii	Felul culturii, ha Producția								
		Porumb	Grâu	Secară	Fasole	Orz	Ovăz	Rapiță	Câneapă	Cartofi
Leordeni	1911	677	297	-	-	-	25	-	2	1
Ciulnița	1912	236	3	-	236	-	2	-	1	-

¹⁶ ANDJA, fond Prefectura județului Muscel, dos. 57/1898, f. 24; 37/1899, f. 23, 32.

* Fasolea cultivată printre porumbi.

¹⁷ Idem, dos. 69/1904, f. 107.

¹⁸ Idem, dos. 100/1910, f. 10.

Ciulnița cu Budișteni	1924	850	-	-	15	-	-	-	-	-
Leordeni	1924	754	42	-	754*	-	20	-	-	2

Aceeași situație în agricultură s-a păstrat și după Primul Război Mondial¹⁹.

Gospodariile satelor nu aveau nici pământ suficient, dar nici utilaje și instrumente agricole potrivite pentru a obține producții suficiente.

Iată utilajele și instrumentele pe care le dețineau 453 de gospodării din Budișteni în anul 1936: 71 de pluguri cu o brazdă, cu grindeiul de fier, 20 de grape de lemn, două grape de fier, 25 de rarițe de fier, 81 de care, șase căruțe, 46 de coase, 201 seceri, 106 lopeți, 26 de furci, 443 de sape, 66 de topoare.

La Ciulnița, la aceeași dată existau în 350 de gospodării: 133 de pluguri cu o brazdă, cu grindeiul de fier, 47 de grape de lemn, 15 grape de fier, 10 rarițe de lemn, 50 de rarițe de fier, patru mașini de bătut porumb, 65 de care, cinci căruțe, 92 de coase, 142 de seceri, 72 de lopeți, 69 de furci, 22 de greble, 158 de sape, 60 de târnăcoape, 162 de topoare.

La Leordeni, situația era următoarea, în 455 de gospodării: 208 pluguri cu o brazdă, cu grindeiul de fier, două pluguri cu două brazde, 200 de grape de lemn, două grape de fier, opt mașini de bătut porumb, 100 de care, 70 de căruțe, 200 de coase, 305 seceri, 250 de lopeți, 370 de furci, 200 de greble, 400 de sape, 50 de târnăcoape, 400 de topoare²⁰.

Deși teren de cultură locuitorii acestor sate nu aveau suficient și mai ales izlaz, numărul animalelor pe care le creșteau era în raport cu nevoile de lucru și de întreținere a familiilor, desigur, nu îndestulător. O parte din animalele mari, dar mai ales cele mici, erau comercializate în vederea obținerii de bani cu care să-și acopere alte nevoi.

Vom prezenta mai jos tablouri sinoptice cu privire la numărul și felul animalelor pe care le creșteau locuitorii, în diferite perioade de timp, prin aceasta argumentând că era o îndeletnicire importantă.

Satul	Anii	Cai	Iepe	Boi	Vaci	Viței	Oi	Berbeci	Capre	Țapi	Râmători
Budișteni	1889	17	-	210	174	-	247	-	-	-	580
Ciulnița	1889	22	-	122	147	-	964	-	-	-	133
Leordeni	1889	51	-	300	200	-	934	-	8	-	203

Despre comuna Glâmbocata nu deținem date, ea aparținând de județul Dâmbovița²¹.

Satul	Anii	Cai	Iepe	Boi	Vaci	Viței	Oi	Berbeci	Capre	Țapi	Râmători
Leordeni	1907	58	-	220	212	58	447	-	22	-	232
Ciulnița	1907	45	-	104	83	13	299	-	4	-	212
Budișteni	1907	10	-	187	107	58	224	-	30	-	273
Leordeni	1912	-	-	-	-	-	781	348	8	-	-
Ciulnița cu Budișteni	1912	65	-	130	120	120	550	15	20	2	-
Leordeni	1924	88	51	189	276	539**	314	11	5	-	579
Ciulnița cu Budișteni	1924	92	47	132	451	137**	536	87	25	1	142

Deși numărul de animale a fost micșorat în timpul Primului Război Mondial, acesta, în 1924, era refăcut²².

Numărul de animale s-a menținut la aceste sate și în anii următori, astfel motivându-se afirmația că

* Fasole cultivată printre porumb.

¹⁹ Idem, dos. 49/1924, f. 42.

²⁰ Idem, dos. 16/1936, f. 32, 48, 102.

²¹ Al. Ciucă, Gh. Călin, *op. cit.*, p. 163.

** Junci, juninci, viței, vițele - datele sunt incomplete.

²² ANDJA, fond Prefectura Muscel, dos. 35/1912, f. 6; 49/1924, f. 42.

o altă ocupație de seamă a locuitorilor satelor de care ne ocupăm a fost creșterea animalelor.

O statistică din anul 1899 cuprinde date importante despre pomicultură și viticultură. La Budișteni sunt înregistrați 20.000 dal prune, la Ciulnița-Eustatade 14.800 dal și 14 poverne care produceau 4.000 dal de țuică, la Leordeni 40.000 dal de prune și 22 de poverne care produceau 10.200 dal de țuică²³.

Administratorul plasei, la 5 octombrie 1904, apreciază că în Budișteni, „regiune foarte mănoasă în fructe, este nevoie de o uscătorie de fructe care s-ar putea cumpăra în aceleași condiții după cum am expus și la comuna Topoloveni (400 de lei). De asemenea, înființarea unei pepiniere de viță pentru a se replanta viile, care înainte de filoxeră erau izvoare de bogăție ale locuitorilor și ale comunei“.

În acest an 1904 sunt consemnate la Budișteni două ha viță-de-vie, 700 l de vin, 16 poverne, 480 l de țuică; la Ciulnița 0,25 ha cu viță-de-vie, nouă poverne, 500 l de țuică; la Leordeni 26 ha cu vie, 3.000 l de vin, 31 ha cu pruni, 200 l de țuică²⁴.

Într-un alt raport din anul 1910 se arată că alături de cultura cerealelor și a legumelor, de creșterea animalelor, oamenii se preocupă de pomicultură și viticultură. „Via a început a se planta de toți locuitorii“. Se „cultivă mult pruni, meri, peri, cireși și vișini“, dar se face și precizarea că locuitorii dețin pământ „de la căminul casei de 398 de stânjeni până la patru ha afară de proprietari, moșneni și locuitorii frunțași“, care au suprafețe mai mari și foarte mari.

Într-un raport general al Prefecturii Muscel din anul 1911, printre altele, se precizează următoarele: „Livezile de pomi abundă pe întreaga întindere a județului [...] pe alocuri s-au făcut cuptoare de diferite sisteme și astăzi industrializarea prunelor în acest fel este bine privită de locuitori [...]. Mai toate dealurile vechilor podgorii, astăzi sunt replantate cu vițe americane [...] Muscelul excelează în ceea ce privește cultura pomilor“.

De exemplu, la Ciulnița, în acest an existau 109 ha cu pomi și 30 ha cu viță-de-vie; în 1915 erau 199 ha cu pomi, dintre care 99 ha cu pruni și 66 ha cu viță-de-vie²⁵.

În anul 1924, la Ciulnița, pe 62 ha cu pruni se obțineau 25 hl de țuică, iar pe 42 ha cu vie, 2.600 hl; la Leordeni sunt înregistrate cinci hectare cu pruni și 150 ha cu vie, care produceau 6.000 de hl²⁶.

O statistică din anul 1929 ne transmite următoarele date:

Comuna	Ha pruni	Ha vie		Total vie
		Altoită	Productivă	
Budișteni	10	59	10	69
Ciulnița	5	17	10	27
Leordeni	4	99	5	104
Glâmbocel	109	12	9	21

În privința instrumentelor specifice, menționăm că în anul 1936 existau în Budișteni trei teascuri (prese) pentru struguri și trei zdrobitoare de struguri, în Ciulnița, patru teascuri și patru zdrobitoare, iar la Leordeni, 21 de teascuri și 23 de zdrobitoare de struguri²⁷.

Nu erau mulți locuitori ai satelor care să se ocupe cu meșteșugul, însă existau atâția ca să poată satisface nevoile locale. Documentele înregistrează în gospodăriile satelor fabricarea cărămizii, a instrumentelor necesare culegerii și prelucrării fructelor și strugurilor și celorlalte activități, construirii de locuințe și anexe gospodărești.

Altfel spus, în fiecare sat existau, este adevărat, în număr mic, cărămidari, dogari, dulgheri, fierari, tâmplari, croitori, zidari, cizmari etc.

O statistică din anul 1904 este edificatoare în acest sens, precizându-se felul și numărul meseriașilor. La Budișteni erau înregistrați: trei fierari, un morar, doi cărămidari, un croitor, un cizmar, patru cărbunari, o cusătoreasă, doi dogari, cinci dulgheri, trei lăutari, cinci sobari, cinci zidari. La Ciulnița, doi fierari, un croitor, un cizmar, patru birjari, o cusătoreasă, trei sobari și trei zidari. La Leordeni, patru fierari, o fabrică cu apă gazoasă, doi tăbăcari, un croitor, patru cizmari, doi brutari, un armurier, nouă

²³ Idem, dos. 37/1899, f. 23.

²⁴ Idem, dos. 69/1904, f. 107, 110.

²⁵ Idem, dos. 42/1911, f. 2-7, 6, 66, 71.

²⁶ Idem, dos. 49/1924, f. 42.

²⁷ Idem, dos. 11/1929, f. 14; 161/1936, f. 32-102.

birjari, un dogar, șase dulgheri, trei lăutari, trei zidari²⁸.

În anul 1925 sunt înregistrate noi meserii: măcelar, mezelar, cârnățar, brutar, frizer²⁹.

Această activitate s-a desfășurat și se desfășoară în strânsă legătură și dependență de celelalte ocupații ale locuitorilor. În primul rând au apărut băcănii în fiecare localitate, care negustoreau produsele locale, apoi și altele aduse din alte localități.

Brutăriile, băcăniile, cârciumile erau locurile care desfăceau produsele locuitorilor; apoi târgurile locale și zonale aveau un rol important în schimburile comerciale între diferiții producători de bunuri materiale.

O statistică din anul 1941 ne prezintă întreprinderile comerciale și industriale existente în comunele Leordeni, Budișteni și Ciulnița, fiind consemnați proprietarii lor și anul obținerii autorizației. Aceste întreprinderi erau: *mori* - D. Georgescu, în Leordeni, pe Șoseaua Națională, Cooperativa „C. I. C. Brătianu“, Budișteni (1926), Cooperativa „Cuza-Vodă“, Ciulnița (1925); *brutării* - Stavre Perle, Șoseaua Națională, Leordeni (1938), Alexandru Bădulescu, Gară-Leordeni (1938), Gh. Simescu, Budișteni, moștenitorii C. Simionescu, Ciulnița (1938); *cârciumi* - Gh. Breazu, în dosul gării Leordeni (1939), Pandle Stamate, Șoseaua Națională Leordeni (1937), Constantin Ploscaru, ulița Lahovari, Leordeni (1937), Teodor Chivu, Leordeni, bariera gării spre Căteasca, Gh. Simescu și Dumitru C. Vasile, Budișteni (1938), Grigore Ionescu, Ciulnița (1939); *ape gazoase* - Florea Ploscaru, Leordeni, Șoseaua Națională (1939); *băcănii* - St. Crăciunescu (1937), Moise Ciucu (1938), Toma Badea (1937), Constantin Ploscaru (1937), Dumitru Trandafirescu (1938), toate în Leordeni, Gheorghita Gh. Pițigoi, Glodu (1938), Alexandru Gălbenuș (1940), Gheorghita Ungureanu (1938), Petre Tatomir (1938), Ion Puțaru (1938), toți în Ciulnița; *croitorie* - Constantin Ghebrea, Leordeni; *tinichigerie* - Ion Cristea, Leordeni; *cherestea-fierărie* - I. Fianu, Leordeni (1938); *gaz-benzină* - D. Trandafirescu, Gară-Leordeni (1930); *măcelării-pescării* - Teodor Tigmeanu, Nicolae Pănoiu, Mareș Visarion, Leordeni, Petre Tatomir, Ciulnița³⁰.

Am arătat în alt loc că o parte a fructelor era valorificată în stația CFR Leordeni, dar și în orașele Găiești, București, Pitești.

Aceste pagini au menirea să arate cititorului că principalele ocupații ale locuitorilor comunei Leordeni au fost cele pe care le-am prezentat mai sus, ele fiind caracteristice zonei până după Al Doilea Război Mondial, când transformările politice și economice din țară au dus la modificări în structura socială a populației din zonă.

²⁸ Idem, dos. 69/1904, f. 107, 122.

²⁹ Idem, dos. 491924, f. 42; 123/1925, f. 14-15.

³⁰ ANDJA, fond Circa Sanitară Leordeni, dos. 5-6/9/1941.

*Nunta lui Petre Domnaru, proprietarul manufacturii
din Ciulnița, cu Alexandrina, circa 1912-1913.*

Populația. Recensământul din anul 1899 ne dă informații complete despre populația localităților care compun Leordenii:

Satul	Nr. familii	Suflete			Naționalitate	
		Bărbați	Femei	Total	Români	Străini
Budișteni	357	721	693	1.414	1.382	32 (15 turci)
Ciulnița	195	462	475	937	929	8
Glâmbocata	331	712	711	1.423	1.423	-
Leordeni	359	777	753	1.530	1.494	36 (20 turci)
Total	1.242	2.672	2.632	5.304		

Față de anul 1838, populația a crescut cu 2.446 de locuitori, adică 47%, ceea ce înseamnă aproape dublarea sufletelor; media de creștere anuală ar fi de 1,7%. Sporul populației în aceste șase decenii a fost mai mic la început și din ce în ce mai mare către finele secolului al XIX-lea; între 1859 și 1899, coeficientul de creștere a fost de 1,85%. Între 1895 și 1900 s-au născut 407 copii, iar totalul morților a fost de 227, prin urmare un spor de populație cu 180, ceea ce înseamnă aproape 46%, cam tot atâta cât a fost în perioada 1838-1899³¹.

Care să fi fost factorii care au dus la sporirea populației, în general și mai ales în ultimele decenii, în special?

Oamenii au început să aibă mai multă grijă de ei înșiși, în primul rând prin construirea unor căsuțe, deși modeste, dar la suprafața pământului, în care soarele, cu binefacerea lui, le-a creat un oarecare confort și le-a întărit sănătatea.

Pentru evitarea reapariției ciumei și holerei, statul a luat măsuri la graniță, mai ales pe linia Dunării, instituind sistemul carantinelor. Așa sistemul sanitar a fost reorganizat în toată țara, aducând o oarecare asistență de specialitate în mediul rural. Pe aceeași linie trebuie să menționăm că mortalitatea infantilă a scăzut prin introducerea vaccinării copiilor contra difteriei („copiii erau altoiți“). La acestea s-au mai adăugat și alte măsuri pe linie sanitară: la plasele Râuri și Podgoria exista un medic ce avea sediul în comuna Golești-Podgoria și care avea obligația să viziteze o dată pe lună fiecare comună; de asemenea, exista o moașă, cu domiciliul la Ștefănești, care sosea în fiecare comună de câte ori era nevoie. De altfel și medicul de plasă, în afară de inspecția lunară, vizita comunele de câte ori era necesar. În fine, și medicul primar al județului Muscel inspecta o dată pe an fiecare comună, iar la nevoie, de mai multe ori.

În anul 1910, populația satelor (în afară de Glâmbocata, care ținea de județul Dâmbovița) era următoarea: Leordeni - 1.371 de locuitori, Prundu - 258, Cârciumărești - 169, Băila - 350, Ciulnița - 533, Prundeni - 454, Budișteni - 686, Glodu - 277 (și Glâmbocel - 1.190, care după 1968 a trecut la comuna Bogați)³².

În anul 1914, populația comunei era, 5.240 de locuitori, iar după războiul întâi mondial, la 1 ianuarie 1921, situația era aceasta: comuna Ciulnița cu Budișteni cu 2.209 (987 bărbați și 1.222 femei), Leordeni cu 2043 (1.012 bărbați și 1.031 femei), Glâmbocel, 1.521 (727 bărbați și 794 femei)³³.

Recensământul din anul 1930 ne transmite date complete despre toate satele comunei Leordeni:

Satul	Total	M	F	Starea civilă									
				Bărbați					Femei				
				Căsătorii	Văduvi	Divorțați	Nedeclarați	Necăsătorii	Căsătorite	Văduve	Divorțate	Nedeclarate	Necăsătorite

³¹ Al. Ciucă, Gh.Călin, *op. cit.*, p. 157-158.

³² ANDJA, fond Prefectura Muscel, dos. 100/1910, f. 7, 21, 76.

³³ Idem, dos. 94/1921, f. 22.

Leordeni	1.815	887	928	383	22	3	-	479	396	125	4	1	456
Budișteni	1.605	697	908	292	9	-	-	396	296	109	2	2	499
Ciulnița	1.223	582	641	259	20	-	-	303	266	85	2	3	285
Glâmbocata	660	297	363	125	7	1	8	163	131	51	1	-	180
Călugărița	830	382	448	156	8	2	-	216	163	59	2	1	223
Baloteasca	315	143	172	47	4	-	-	85	47	27	-	-	91
Bântău	378	178	200	83	4	1	-	90	84	24	-	-	92
Total	6.826	3.166	3.660	1.345	74	7	8	1.732	1.383	480	11	7	1.826

Este de remarcat faptul că numărul femeilor este mai mare decât al bărbaților cu 494, diferență datorată, în special, jertfelor aduse de populația comunei în Războiul pentru Întregirea Țării. Aceeași explicație este și pentru numărul mare de văduve, dar se datorează și faptului că fetele se căsătoreau foarte devreme față de bărbați.

Înainte de Al Doilea Război Mondial, adică la 28 februarie 1939, situația populației comunei era următoarea: Leordeni - 2.096 (961 bărbați și 1.135 femei), Budișteni - 1.842 (851 bărbați și 991 femei), Ciulnița - 1.179 (515 bărbați și 664 femei); în total 5117 de locuitori; iar în 1940 erau 6.936 de locuitori, împreună și cu Glâmbocata³⁴.

Iată că în perioada 1899 și 1940, în decursul a patru decenii, populația a crescut de la 5.304 la 6.936 de locuitori, adică un spor de 1.632 de suflete. Iar peste alți 10 ani, populația a ajuns la 9.288 de locuitori, repartizați pe comune astfel: Budișteni, în care intră și Glâmbocel - 3.297 (1.665 bărbați și 1.632 femei), Glâmbocata, împreună cu Ciulnița - 2.291 (1.057 bărbați și 1.234 femei), Leordeni - 3.800 (1.937 bărbați, 1.863 femei)³⁵.

Peste alte trei decenii și jumătate populația a ajuns doar la 7.500 de locuitori, față de 6.936 câtă era în 1940, cu doar un spor de 564 de locuitori.

Acest mic spor de populație are drept cauze: a) Pierderile din timpul celui de al doilea război mondial; b) Familiile tinere, din diferite motive, nu mai doreau să aibă copii mulți, fapt ce a dus la luarea hotărârii nedemocratice și inumane de către stat de a interzice femeilor să facă avort dacă nu aveau patru copii. Nu mai punem la socoteală că această măsură a avut și urmări tragice: decesul unor femei care, pentru a scăpa de sarcină, foloseau uneori metode empirice, dar și nașterea unor copii cu deficiențe fizice și mentale.

³⁴ Al. Ciucă, Gh.Călin, *op. cit.*, p. 159.

³⁵ *Anuarul Statistic al Regiunii Pitești*, 1960, p. 35.